

Meddelelser om rigsarkivet og landsarkiverne for årene 1956-1960. Udgivet af rigsarkivet. (Munksgaard, 1961). 215 s.

I 1958 udsendte rigsarkivet »Meddelelser om rigsarkivet 1921-55«, og i 1960 kom et tilsvarende bind »Meddelelser om landsarkiverne 1921-55«. Dermed udfyldes på udmærket måde det gabende hul, der havde været i rækken af oversigter over arkivernes virksomhed, efter at udgivelsen var standset i begyndelsen af 20'erne. Det lovedes samtidig, at meddelelserne fra arkivvæsenet igen skulle bringes ind i en fast turnus med 5-årige beretninger.

Den første af disse, omfattende årene 1956-60, foreligger nu. Af den kan man iøvrigt udlæse baggrunden for, at udsendelsen af meddelelserne er kommet ind i faste rammer. Det skyldes at rigsarkivets sekretariat er blevet udbygget til en selvstændig afdeling, der bl. a. nu administrerer arkivets publikationer. Alle benyttede af de offentlige danske arkiver vil hilse med tilfredshed, at denne organisatoriske omlægning har resulteret i en fortløbende udgivelse af det værdifulde hjælpemiddel, som »Meddelelserne« er.

Det foreliggende bind er ordnet på samme måde som sine to forgængere med oversigter over almindelige og principielle arkivproblemer, der har trængt sig på i 5-års-perioden, personelle og bygningsmæssige oplysninger samt oversigter over tilvæksten i perioden. Det sidste er naturligvis det vigtigste for arkivernes benyttede, og et udmærket register gør det let at finde frem til de oplysninger om afleverede arkivalier, man måtte være interesseret i. Listen over afleveringer i årene 1956-60 omfatter bl. a. de mange arkiver fra besættelsestiden, som dr. Hæstrup og hans medarbejdere har indsamlet, og der findes desuden en særlig redegørelse for dette arbejde. – Endelig bringes i et tillæg en oversigt over de kassationsbestem-

melser, der gælder for de enkelte ministerier og embeder.

H. P. Clausen.

H. V. Gregersen: Gotiske skriftprøver. fra sønderjyske arkivalier. (Skrifter, udgivne af Historisk Samfund for Sønderjylland, nr. 21, 1961). 70 s.

Det må hilses med glæde, at de skriftprøver, H. V. Gregersen for et par år siden havde løbende som »føljeton« i »Sønderjysk Månedsskrift«, nu af det umådeligt flittige Historisk Samfund for Sønderjylland er udgivet samlet. Enhver, der har arbejdet med arkivalier, vil vide, at den gotiske skrift kan volde særlige vanskeligheder i det tyske sprog. Årsagen er vel først og fremmest, at den gætning, som undertiden spiller en vis rolle, når en ny skrift skal læres, her naturligt falder mange vanskeligt, især fordi stavemåderne ganske som på dansk kan variere. Gregersen opstiller en række typer på de arkivalier, den besøgende kan vente at finde i det sønderjyske landsarkiv, såvel officielle dokumenter, protokoller og regnskaber som private breve. Efter faksimilerne følger transskriptionerne samlet, idet hver af dem indledes med en historisk kommentar, der karakteriserer arkivalet og påpeger, hvad det kan ventes at byde den interesse-rede. Kommentaren indeholder desuden litteraturhenvisninger. Den udmærkede bog anbefales varmt både fag- og lokalhistorikere.

Finn H. Lauridsen.

Grønland. Gengivelser af aktstykker og breve fra det 16. til det 20. århundrede. Ved Sune Dalgård. (Udgivet af Rigsarkivet. Munksgaards Forlag, 1960).

Som de tre tidligere udkomne bind i serien af faksimileudgaver med prøver fra Rigsarkivets samlinger koncentrerer også dette sig om et særligt emne. Arkivar Sune Dalgård, der spe-

cielt har arbejdet med grønlandske forhold, har af Rigsarkivets hundreder af hyldemeter om øen valgt 40 breve og aktstykker samt et kort (fra 1784), der fortrinligt og jævnt løbende såvel understreger stoffets alsidighed som følger hovedlinien i udviklingen mellem moderland og koloni, nu landsdel. I Søren Norbys brev af 1521 til Christian II træffes det stadig tilbagevendende ønske om påny at knytte kontakten med de isolerede nordboer efter afbrydelsen i middelalderens slutfase. Videre frem følger man udviklingen med kontaktens retablering, bortførelse af eskimoer til fremvisning i Danmark, Hans Egede, handelsstandens voksende interesser, koloniseringen og de særlig erhvervs- og befolkningsmæssige problemer, den medførte, landets udforskning, den stigende erhvervsdifferentiering i dette århundrede og endelig de helt nye spørgsmål om grønlandernes uddannelse og inddragelse i landets styre, således som de af bl. a. Eske Bruun rejstes efter 2. verdenskrig. Hele denne sammenhæng har Dalgård optrukket i en kort, udmærket indledning.

Finn H. Lauridsen.

Christian Tortzen: Gotland 1361. Forudsætningerne. Overleveringen. (Gyldendal, 1961). 196 s.

Adjunkt Christian Tortzens bog stiller krav til sine læsere. Den giver nemlig ikke nogen fremstilling af Valdemarstoget, men den fremlægger hele kildematerialet, så læseren selv kan bearbejde det. Første del bringer de skriftlige kilder og beskriver det arkæologiske materiale, der kan fortælle, dels om baggrunden for Valdemar Atterdags erobring af Gotland, dels om selve de krigeriske begivenheder i 1361. Anden del har mottoet: »Historier at skrifue, der hører mange Aars W-mage til«, men denne del af bogen giver en god hjælp, når læseren skal arbejde med stoffet. Her findes en

række spørgsmål, man kan stille kilderne, en gennemgang af litteraturen med redegørelse for forskellige forskeres synspunkter og endelig en del opgaver til besvarelse. Sammenholder man de forskellige afsnit, og giver man sig forfatterens pædagogiske vejledning i vold, får man efterhånden en veldokumenteret opfattelse af fortidens begivenheder og samtidig en god indførelse i historisk arbejdsmetode. »Gotland 1361« vil forhåbentlig blive brugt i mange skoler – hvem der dog havde haft sådan en bog i hænde i sin gymnasietid – men også mange amatørhistorikere vil kunne have udbytte af at arbejde med den meget smukt illustrerede bog.

Knud Prange.

Ove Marcussen: Svendborg købstads historie II, 1-2. (Udgivet af Svendborg by, 1960-61). 484 s.

Med udsendelsen af museumsinspektør Ove Marcussens to halvbind om Svendborg fra 1837 til nutiden er den store byhistorie afsluttet (1. del, 1-2, af arkivar J. O. Bro-Jørgensen blev anmeldt i Jyske Samlinger V, 3, s. 352). Som tilfældet var med Bro-Jørgensen, er det også et imponerende arbejde, Marcussen har udført, præget som det er af hans mere end 45 årige intime kendskab til byens historie og topografi.

Bogen falder i tre hovedafsnit: 1. »Under købstadlovene af 1837 og 1868« rummer en gennemgang af kommunestyret og dets mænd, rets og politivæsen, sociale forhold, ild, lys og vand, og byens jorder. Marcussen påpeger her interessant, hvorledes det ofte var vanskeligt for såvel borgere som embedsmænd at følge med i alt det nye. I 1850 erklærede byfogeden rent ud, at han ikke kunne finde ud af et af en kommission udarbejdet forslag til en nyordning af byens skattevæsen – og forslaget blev lagt ad acta. En yderligere komplikation for det daglige arbejde var det også, at cen-